

Валентина Гончарук

к.п.н., доц. кафедри української літератури та
українознавства Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАЧА ВНЗ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

У сучасному освітньому просторі система «викладач – студент» спрямовується на формування особистості висококваліфікованого спеціаліста, громадянина, патріота. Дослідження багатьох педагогів і психологів (Н. Ф. Левітов, О. М. Матюшкін, Б. М. Теплов, В. П. Давидов, В. Н. Струманський та ін.) підкреслюють зв'язок процесу формування особистості з тим впливом, який справляє викладач на розум і почуття вихованців. Викладач – це, перш за все, людина з усіма притаманними їй індивідуальними особливостями знань, досвіду, вмінь, темпераменту, характеру. До найголовніших індивідуальних рис викладача належать швидкість мислення, обсяг, інтенсивність пам'яті, увага та ін., від яких залежить організація його професійної діяльності та її успішне здійснення [1, 11]. Оскільки професійна діяльність викладачів включає такі складові, як проведення занять, здійснення наукової та виховної роботи, то, насамперед, висувається вимога виконувати її впевнено, швидко орієнтуватися у змінених умовах, знаходити оптимальні рішення у непередбачених ситуаціях і зберігати при цьому витримку і самовладання [2, 11]. На основі аналізу відповідної літератури ми з'ясували, що існує значна кількість вимог до викладача ВНЗ, головними серед яких, на наш погляд, є глибока теоретична підготовка, творчий підхід, уміння переконувати та впливати на емоційно-чуттєвий світ людини.

В умовах Болонського процесу висуваються нові вимоги до викладачів ВНЗ. Болонський процес пропагує вихід на новий рівень інтеграції науки і педагогічної освіти, що виявляється у потребі постійно оновлювати знання,

вміти навчатися протягом життя. Тому викладач ВНЗ має бути потужним ученим, вести розгалужені наукові дослідження, залучати до них студентів.

Важливою нормою Болонської співдружності освітян є підвищення мобільності викладачів. Українські викладачі працюють в одному навчальному закладі й не прикладають зусиль для «рекламування» своєї науково-дослідницької діяльності, тоді як зарубіжні викладачі мають свої сайти, беруть участь у різних міжнародних презентаціях, пропагують свої досягнення через Інтернет. Стає зрозумілим, що «лише через обмін можна досягти найкращого осягнення навчального предмету, поглибити наукові розвідки, сформувані своєрідне поле науково-педагогічного пошуку, яке сприяє зростанню майстерності викладача...» [3, 72].

Вагоме місце у структурі професійної компетентності викладача займає його психологічна готовність до творчої праці, високий рівень індивідуального розвитку, аналітичний стиль мислення, здібність генерувати нестандартні ідеї, наполегливість у досягненні мети [4, 18].

У сучасних умовах висувуються такі педагогічні вимоги до викладача ВНЗ: 1) викладач – творча особистість (саморозвивається, є генератором ідей); 2) людина високої культури; 3) носій духовно-моральних цінностей; 4) науковий консультант і науковий керівник; 5) організатор суб'єкт-суб'єктних відносин [1, 12].

Творчість викладача виявляється в «розробці нових методів, форм, прийомів, засобів та їх оригінальних поєднань, ...у самовдосконаленні, раціоналізації, модернізації відомого у поєднанні з новими завданнями, в імпровізуванні на основі точного знання, компетентного розрахунку та високорозвиненої інтуїції...» [1, 13].

Викладач повинен бути висококультурною особистістю. Саме від особистісних якостей викладача, від його переконливого слова, культури мислення (самокритичності, глибини, гнучкості, оперативності), культури поведінки (ввічливості, тактовності, інтелігентності, коректності) значною мірою залежить мовно-національна вихованість молоді [4, 23].

У підготовці викладача до професійної діяльності слід виконувати наступні завдання: формувати в нього позитивне ставлення до будь-яких інновацій в освітньому процесі; добиватися переорієнтації його свідомості, перебудови його психологічних установок стосовно стрімких змін у системі освіти; виробляти у нього вміння швидко впроваджувати нові технології у навчально-виховний процес [5, 23]. Актуальним на сучасному етапі є зростання ролі медіаосвітньої підготовки викладача, який повинен проектувати освітнє та навчальне середовище із залученням сучасних інформаційних, комп'ютерних та педагогічних технологій [6, 18].

Отже, до викладача ВНЗ згідно ідей Болонського процесу висуваються високі вимоги, без дотримання яких неможливе його професійне зростання, а також ефективне навчання й виховання студентів, вихід їх в міжнародний освітній простір.

Список використаних джерел:

1. Буряк, В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис [Текст] / Володимир Буряк // Вища школа. – 2010. – № 3–4. – С. 11–33.
2. Курлянд З. Н. Професійна усталеність викладача вищої школи / Педагогіка вищої школи: навч. пос. / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2007. – С. 232–241.
3. Андрущенко В. П. Педагогічні вимоги Болонського процесу / Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / [укл. В. П. Бех, Ю. Л. Маліновський]; за ред. академіка В. П. Андрущенко. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – С. 67–74.
4. Семенов, О. Мовна культура педагога професійної школи: проблеми та шляхи [Текст] / Олена Семенов // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – № 6. – С. 18–28.
5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій [автор-укладач Н. П. Наволокова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 176 с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»). – ISBN 978-611-00-0031-4.
6. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін) / [упор.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д. та ін.]. – Тернопіль, Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 327 с.